

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-261-6-40>

STEREOTYPES IN THE REFLECTION OF WOMEN IN PHRASEOLOGY OF THE GERMAN LANGUAGE

СТЕРЕОТИПИ У ВІДОБРАЖЕННІ ЖІНКИ У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Chyrva A. D.

*Student at the Faculty of Foreign
Languages,
Kryvyi Rih State Pedagogical
University*

Чирва А. Д.

*студентка факультету
іноземних мов,
Криворізький державний
педагогічний університет*

Lopatych R. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of
German Language and Literature with
Teaching Methods,
Kryvyi Rih State Pedagogical
University
Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region,
Ukraine*

Лопатич Р. В.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри німецької
мови і літератури з методикою
викладання,
Криворізький державний
педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область, Україна*

Одними з найактуальніших проблем і найцікавіших завдань сучасної філології є питання гендеру. Поєднання лінгвістики та гендерної проблематики можна прослідкувати у гендерній фразеології, дослідження якої дають можливість зрозуміти культурні категорії маскулітності й фемінності. Важливу роль в розвитку гендерного аспекту та проблем репрезентації жінок у філології, на думку І. Замель, відіграв розвиток соціолінгвістики, формування постмодерністської теорії пізнання та тенденції зростання феміністичного руху [5].

Серед світових науковиць, які займалися феміністичними напрямками у лінгвістиці та побічних до неї дисциплінах варто виокремити Д. Кемерон, Р. Лакофф, М. Бухольц, К. Холл, Д. Таннен, С. Трель-Плец, Л. Пуш, Дж. Капуті. Їхні теоретичні праці у сфері феміністичної лінгвістики у 20-му столітті є суттєвим внеском і знаходять продовження у роботах сучасних лінгвістів. Навіть попри розвинуту царину фемінізму у філології, залишаються відкритими питання про стереотипи у відображенні жінки у німецькій фразеології, що й спричинило вибір цієї теми.

Задля досягнення мети дослідження були поставлені такі завдання: проаналізувати феномен фразеології як основного джерела гендерних стереотипів у мовній картині світу людини; дати визначення поняття «стереотип», «гендерний стереотип»; проаналізувати фразеологізми за цією тематикою.

Відомо, що фразеологізми формуються протягом усієї історії розвитку мови людства та яскраво репрезентують культурні та етнічні особливості народів. Під фразеологізмом розуміють відтворювану одиницю мови з двох або більше слів, цілісну за своїм значенням і стійку за складом та структурою [2, с. 242]. Аналіз наукової літератури показав, що класифікації фразеологізмів різняться, доповнюють, або виокремлюють окремі компоненти, але можемо узагальнити і виділити наступні типи фразеологізмів: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення і фразеологічні вирази, до яких відносять прислів'я, приказки та афоризми відомих людей.

Через те, що фразеологізми пройшли через величезний часовий відрізок, тому вони є багатим джерелом саме гендерних стереотипів, які склалися під впливом різноманітних соціальних чинників минулого, і тому представляють широкі перспективи для дослідження гендера, і навпаки, гендер дає змогу побачити фразеологічне надбання тієї чи іншої мови з найрізноманітніших боків. Серед багатьох визначень цього комплексного та соціокультурного терміну на увагу заслуговує визначення гендеру за глосарієм Європейського інституту з гендерної рівності, де його розглядають як сталі соціальні характеристики, пов'язані з життям жінок і чоловіків, зі стосунками між жінками та чоловіками, а також із відносинами поміж жінками та відносинами поміж чоловіками. Існує певне ототожнення поняття стать та гендер, але варто пам'ятати, що стать визначається саме біологічними ознаками, а не соціокультурними як у випадку з гендером. Люди народжуються із певною статтю, але набувають гендер під тиском суспільних та культурних чинників протягом свого життя [1, с. 30]. Отже, гендер розуміємо як сукупність норм поведінки, який здійснюється особами чоловічої і жіночої статі в суспільстві, а гендерні стереотипи як уявлення про соціальні ролі для чоловіків і жінок, які базуються на біологічних ознаках.

У Кембриджському словнику стереотип трактується як усталене уявлення, яке люди мають про те, яким є хтось або щось, особливо це уявлення, яке є хибним [4]. Стереотипи використовуються для спрощеного сприйняття світу та майже ніколи не пов'язані з власним досвідом людини або ж просто з об'єктивною дійсністю, бо як слушно зауважив В. Ліппманн, зазвичай ми даємо визначення предмету, а потім

його вже розглядаємо, тобто предмети сприймаємо через стереотипи нашої культури [3, с. 81].

Під час аналізу фразеологізмів виділили три найпоширеніші стереотипи, які були представлені найбільшою частиною сполук, а саме: 1) вік та краса, які можуть зумовлюють негативні відносини у жіноцтві; 2) нечесність та підступність усіх жінок; 3) говіркість жінок як несхвальна риса характеру.

Краса та вік жінки завжди притягують більше уваги, ніж будь-яка риса характеру або здатності розуму, тому й частіше підпадають під соціальне обговорення. Водночас з тим, що чоловічій частині людства зрідка нагадують за їхній вік, жінки стикаються з цією життєвою категорією набагато частіше. Наведемо приклади, які, на нашу думку, яскраво презентують цей стереотип:

An einer hässlichen Frau finden die Frauen selten, an einer schönen immer etwas auszusetzen. / Eine Frau braucht sich nicht immer zu erinnern, wie alt sie ist, aber sie darf es niemals vergessen. / Eine Frau ist nur so alt wie sie aussieht – falls es nicht eine andere Frau ist, die sie ansieht. / Wer eine Frau der Schönheit wegen nimmt, hat gute Nächte, aber schlimme Tage. / Das Alter der Frau beginnt dort, wo ihre Liebe aufhört. / Schöne Tage soll man abends loben und schöne Frauen morgens. / Wenn die Nacht anbricht, sind alle Frauen schön.

Ці вирази можуть бути репрезентацією реалії того, що під тиском соціальних стандартів багато жінок мають більше упереджень щодо «конвенційно» привабливих представниць жіночої статі через мізогінні тенденції, які існують навіть всередині європейського жіноцтва.

Наступні приклади яскраво виражають підступність і нечесність жінок як ще один стереотип з точки зору чоловіків: *Eine Frau spricht zu deinem Herzen, wenn sie deinen Kopf betören will. / Wer eine schöne Frau hat, braucht mehr als zwei Augen. / Großen Herren und schönen Frauen soll man dienen, doch nicht trauen. / Die Frau macht das Haus des Mannes zum Himmel oder zur Hölle. / Frauen sind das Paradies der Augen, das Fegefeuer des Beutels und die Hölle der Seele. / Eine Jungfrau, ein Auge und der Glaube lassen nicht mit sich scherzen.*

Сприйняття щирих емоцій за вдавані підсилюється стереотипом про те, що жінки, а особливо «конвенційно» привабливі використовують доброту задля своїх таємних цілей. Жінкам, на думку чоловіків, не можна довіряти, адже жіноча привабливість може становити загрозу її партнеру, який може себе поводити obsесивно через ту ж красу.

Досить поширеним є стереотип про говірливість жінок, який представлений дуже великою кількістю фразеологізмів. Наведемо

декілька прикладів: *Ein Mann, ein Wort. Eine Frau – viele Worte. / Vertrau' der Frau ein Geheimnis – aber schneid' ihr die Zunge ab. / Nichtssagende Frauen reden am meisten. / Kein Kleid steht einer Frau besser denn schweigen.*

Жінки вважаються багатослівними, водночас як чоловіки лаконічними. Також суто жіночою ознакою не справедливо вважається схильність до пліткарства, їм закидають невміння зберігати таємниці. Можна простежити розповсюджену стигматизацію процесу пліткарства без вагомих підстав щодо обов'язково негативної конотації цього процесу та без дослідження можливих причин цього явища.

Отже, знайдені закономірності у зображенні жінки у фразеологізмах німецької мови представлені стереотипами, які відображають негативне відношення тодішнього і сучасного суспільства до жінки. Стигматизація жіночого образу на таких мовних рівнях ставить перед дослідниками великі виклики у дослідженні цих руйнівних феноменів, які знаходять свій виток у сьогоденному житті.

Як підсумок зазначимо, що гендерна проблематика є інтердисциплінарною та має своє відображення майже у кожному відгалуженні лінгвістики. Фразеологія представляє вагомий пласт кожної культури та її мови і може допомогти у розумінні репрезентації загальних суджень більшості людей крізь віки.

Література:

1. Глосарій і тезаурус Європейського інституту з гендерної рівності / Ред. кол. М. Бабак, О. Давліканова, М. Дмитрієва, М. Козир, Л. Компанцева, К. Левченко, М. Скорик, О. Суслова; оновл. вид. К.: «Вістка», 2021. 170 с.
2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 368с. (Альма-матер)
3. Lippmann W. Public Opinion 2. Print ed. New Brunswick N.J. U.S.A: Transaction, 1998. 427 p.
4. Meaning of stereotype in English. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/stereotype>
5. Samel I. Einführung in die feministische Sprachwissenschaft. Berlin: Erich Smidt, 2000. 240 S.